

Co mně noty o HAMU neřekly

Cicero tvrdil, že není nic tak nestálého, jako jsou vzpomínky, a Seneca naopak kontroval tvrzením, že člověk si pamatuje tak intenzivně, jak žil. Kde je pravda a kde není?

TEXT: JIŘÍ HLAVÁČ, FOTO: ARCHIV J. HLAVÁČE

1. ČÁST

HAMU HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

Po léta jsem byl navyklý číst nejen party a partitury, ale i prostředí, v němž jsem se pohyboval. Často bylo vytvářeno okolnostmi, podmínkami, situacemi, ale v první řadě konkrétními lidmi. Základ mého hudebního bytí vytvořily školy, to ostatní k němu přidala praxe. Dnes, kdy už nemusím řešit žádné složitosti dané výkonem funkcí a odpovědností za chod řady svěřených subjektů, se mohu klidně porozhlédnout i ohlédnout a podělit se nejen o své pocity, ale i o má nabytá výsledná poznání a mínění. Nicméně Cicero i Seneca na to měli a mají vliv také.

Když jsem byl požádán o vzpomínky, které se vážou k Hudební a taneční fakultě Akademie múzických umění v Praze, prošla mně myslí doba čtyřiceti let, v níž jsou obsažena má studentská a následně i pedagogická léta. HAMU, jak

se ve zkratce škole říká, je moje alma mater (v latině matka živitelka) a já se k ní nejen hlásím, ale i rád vracím. Zažili jsme spolu mnohé, dobré i zlé, radostné i smutné, a malá ohlédnutí za jejím zrodem i dalším životem jsou určitě záslužná a namístě.

Trocha historie nikoho nezabije

Vznik hudebního vysokoškolského vzdělání měl hluboký základ v naší mnohaleté a Evropou uznávané tradici. Pro náš hudební život představovala hudební fakulta totéž co pražská konzervatoř v letech 1811–1919, v letech 1919–1946 její mistrovská škola, která byla nejvyšším pedagogickým pracovištěm pro hudební obory. Ústavem, v němž většina našich špičkových hudebníků završila své vzdělání u renomovaných mistrů starších

generací, kteří je dovedli k vrcholné úrovni a umělecké profesionalitě.

Po ukončení druhé světové války se objevila snaha napravit zažité metodické chyby a souběžně s tím také obecná iniciativa zásadně přebudovat meziválečný institucionální systém. A jak už to bývá, přišel i prostor pro osobní ambice. Politická orientace ještě nehrála zcela zásadní roli, ale mnohé se už i v této sféře připravovalo. Dekretem prezidenta Edvarda Beneše č. 27/1945 Sb. z 27. října 1945 sešlo z plánů na zřízení několika regionálních univerzit a byla ustavena Akademie múzických umění v Praze. V důvodové zprávě se zmiňuje: „Pro zřízení vysoké školy hudebního umění mluví bohatství naší hudební kultury a vysoká úroveň našeho hudebního umění, pro které má náš národ zvláštní dispozice a přirozené vlohy. Dosud jsme měli mistrovskou školu, která měla být jakousi vysokou školou hudební. Ale dnešní naše mistrovská škola není vysokou školou, ba musíme přiznat, že není vůbec školou v pravém slova smyslu, neboť je to mnohdy individuální vyučování významnými umělci, jemuž scházejí mnohé školské znaky.“ Absence zmíněných znaků byla viděna v neustálených učebních plánech, připomenuta je i nejednotná délka studia a individuální výběr předmětů. Jinými

Josef Suk

HAMU nádvoří

slovy, duch kolektivního systému výuky se v některých hlavách zrodil a pomalu také probouzel. Česká hudba dostala svoji vysokou školu, která zrovnopránila v mnoha směrech hudební umění se špičkovými obory vědeckými, technickými, výzkumnými, ale i s výtvarným uměním a architekturou.

Plán na vytvoření vysoké hudební školy se zrodil už za okupace ve skupině mladších profesorů pražské konzervatoře (dr. Václav Holzknicht, dr. Emil Hradecký, dr. Karel Janeček). Po osvobození se ukázalo, že obdobné projekty byly aktuální i mezi filmaři a divadelníky. Následně bylo rozhodnuto, že vznikne nová vysoká škola, která bude poskytovat vysokoškolské vzdělání v řadě uměleckých oborů.

Velkým štěstím pro založení pražské hudební fakulty byl osobnostní potenciál, kterým disponovali její mnozí osnovatelé, zakladatelé celku a postupně i jednotlivých studijních oborů, např. Ladislav Zelenka, Václav Talich, Metod Doležil, Václav Holzknicht, Karel Janeček, Pavel Bořkovec, František Danihel, František Maxián. Nenahraditelnou škodou byla skutečnost, že na profesorské místo skladby, ač byl osloven, nikdy nenastoupil Bohuslav Martinů.

Obavy z politického vměšování a intrik mu v tom zabránily. Mezinárodní respekt k české hudbě byl následně doložen znamenitým pedagogickým sborem, sestaveným z významných skladatelů a interpretů té doby, a podpořen i volbou prvního rektora AMU, kterým se stal violoncellista Ladislav Zelenka, v té době už jediný žijící člen někdejšího slavného a mezinárodně úspěšného Českého kvarteta. Prvním děkanem hudební fakulty byl zvolen skladatel, pedagog pražské konzervatoře a sbormistr Metod Doležil. Ohromnou počáteční výhodou bylo i úzké sousedství a provázání s Českou filharmonií, když mnozí vyučující byli zároveň i sólisty nebo předními členy orchestru. Historický objekt budovy Rudolfiny dostal díky tomu i nové poselství v propojení mnohaleté hudební tradice a nové budoucnosti české interpretace a tvorby s jejich následným uváděním do širokého mezinárodního kontextu. Vzájemnost byla pro obě zúčastněné strany velkou devízou, inspirací a základem pozdější mnohaleté spolupráce.

Změny po roce 1948

Dvě dekády, které následovaly po únorovém převratu, znamenaly zásadní

Plán na vytvoření vysoké hudební školy se zrodil už za okupace ve skupině mladších profesorů pražské konzervatoře (dr. Václav Holzknicht, dr. Emil Hradecký, dr. Karel Janeček).

proměnu v atmosféře školy. Jednak kvůli personálním změnám, které byly vyvolány vlnou represivních prověrek, kdy školu museli okamžitě opustit profesori Talich, Dobrodínský, Feld, Černý, Hradecký, Dědeček, a také v důsledku působení stranické ideologie a propagandy, které se staly součástí náplně výuky i vnitřního chodu školy. Výchova hudebních umělců měla být v souladu s novými politickými, estetickými i duchovními normami umění a běžného života. Forma sebereflexe vlastní umělecké tvorby a odpovědnosti se stala nežádoucí a zbytečnou. Podstatná byla angažovanost, o níž rozhodovaly

mnohdy aparáty a přísluhovači. V padesátých letech se sice do výuky prosadily nové obory – trubka, trombon –, v dalších desetiletích cembalo a kytara, ale zásadním negativem této doby byl výběr kandidátů pro habilitační a profesorská jmenovací řízení, při nichž byla často základním kritériem politická uvědomělost. Z divadelní fakulty byly, za přispění profesora Reimoser a rektora AMU A. M. Broušila, převedeny taneční obory, později k nim přibýlo ještě nonverbální divadlo. Určitým zlomem ve vedení a nastavení fakulty bylo krátké, nicméně velmi ozdravné a inspirativní období let 1966–1968. Sám jsem ke studiím nastoupil až o rok později,

František Hanták, Vladimír Říha, Karel Pivoňka, Zuzana Růžičková, Václav Snítal, Josef Chuchro, Alexandr Večtomov i poněkud mladší Ivan Moravec a Ivan Štraus. Každý z nich zastával jasné umělecké zásady a vrátil nás k talichovské pracovitosti, náročnosti a umělecké neústupnosti. V jasné menšině byli straničtí funkcionáři či lidé těžící jen ze své stranické příslušnosti. HAMU měla v této době také mezinárodní součinnost s mnoha evropskými hudebními univerzitami a spolupracovala s nimi jak při pořádání výměnných koncertů, tak i různých hudebních seminářů, soutěží a kurzů. Sám jsem tuto výměnnou cestu na Akademii Santa Cecilia v Římě

autorů Bohuslava Martinů, Josefa Páleníčka a Karla Reinerera. Ohlas na jejich hudbu i naše vystoupení byl velmi pozitivní a uznalý, a to jak v sále, tak v recenzích v odborném tisku, kde byla pražská HAMU uváděna jako prestižní vzorová vysoká škola s vynikajícími studenty, pedagogy a velkou uměleckou tradicí.

Jen pro zajímavost uvedu několik jmen svých spolužáků z této doby, kteří se stali už za studií či v následujících letech významnými umělci s jasným mezinárodním přesahem a reprezentativností a mnozí ve škole také vyučovali: Václav Hudeček, Bohuslav Matoušek, Petr Škvor, Milan Lajčík, Oldřich Vlček, Miroslav Petráš, Václav Bernášek, Bohuslav Pavlas, Peter Topoczner, Ivan Klánský, Miroslav Langer, Marián Lapšanský, Boris Krajný, Jiří Bělohávek, Petr Vronský, Jana Jonášová, Anna Bortlová, Ivan Kusnjer, Ivan Kurz, Václav Riedlbauch, Vladimír Tichý, Jiří Seidl, Lumír Vaněk, Svatopluk Čech, Jan Adamus, Vladimíra Bouchalová Klánská, Miroslav Kejmar, Bohuslav Zahradník.

V následujících osmdesátých letech HAMU v tomto nastoleném trendu pokračovala a dodala naší špičkové hudební scéně další výrazné hráčské, dirigentské, pěvecké i autorské osobnosti, které překlenuly roky ticha i glasnosti a konečně vedly k umělecké samostatnosti. Logicky tito umělci pomohli převést školu do nové porevoluční doby devadesátých let minulého století i ke dvěma dekádam naší novodobé existence. Určitě chci připamatovat práci skladatelů Hanuše Bartoně, Juraje Filase, Jiřího Gemrota, řadím zde klavíristy Jitku Čechovou, Jana Simona, klarinetisty Františka Bláhu, Petra Bohuše, Vlastimila Mareše, houslisty Ivana Ženatého, Gabrielu Demeterovou, violisty Jana Pěrušku, Pavla Peřinu nebo violoncellisty Daniela Veise, Jana Páleníčka, Jiřího Hoška. I oni odváděli špičkovou uměleckou činnost a otevřeli řadu možností pro novou, ryze porevoluční generaci, která se otevřela světu a svět otevřela svým způsobem i všem ostatním. Těmto momentům, okolnostem, vývoji, změnám a proměnám HAMU chci věnovat své následné vzpomínání a zamyšlení. ☒

Karel Husa – čestný doktorát

tedy na počátku normalizačního procesu, ale mohu říci, že v této době už měla škola, dle mého mínění, opět svá jasná umělecká kritéria, požadavky a hodnotící metodiku. Vskutku velkými uměleckými osobnostmi a vzory pro nás byli kupříkladu děkan Alfred Holeček, pedagogové Jiří Reinberger, František Rauch, František Maxián, Alexandr Plocek, Emil Hlobil, Josef Vlach, Alois Klíma, Václav Smetáček, Václav Neumann, Theodor Šrubař, Karel Berman, Zdeněk Otava,

absolvoval v roce 1970 a mohu dosvědčit přínosnost těchto uměleckých snah a aktivit. Společně s profesorem Alexandrem Plockem, houslistkou Jelou Špitkovou, následně pedagožkou Univerzity hudebních a dramatických umění ve Vídni, a klavíristou Mariánem Lapšanským, pozdějším ředitelem Slovenské filharmonie, jsme v Římě a Subiacu, tam dokonce ve starodávném benediktinském klášteře, hráli vedle děl Mozarta a Debussyho i skladby českých